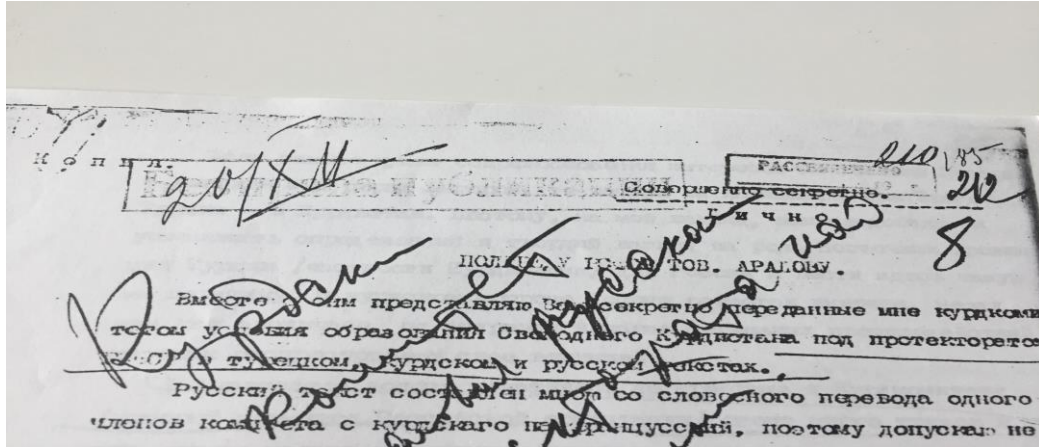

Dokument: 1

Nama konsilê Rûsyayê yê li Erziromê Pavlovskiy ji sefirê Rûsyayê yê li Enqerê Aralov ra.
Erzirom. 20.12.1922.

JI SEFÎRÊ RSFSR¹ HEVAL ARALOV RE

(Li ser raporê vê nota bi dest hatiye nivîsandin: "Komîta Kurdî û şertên protektorat (hîmaye) a Rûsyayê li ser Kurdistanê" F. Namlî)

Ez şertên Komîta Kurdî (Komîta Erziromê F. Namlî)ⁱⁱ ji bona damezerandina Kurdistanek serbixwe ya di bin protektorata-hîmaya RSFSR, bi dizî ragîhandine, ji we re pêşkêş dikim.

Min Teksta Rûsî ji ber teksta endamê komîtê ya ji kurdî wergerandiye frensî, wergerand. Dibe ku wergera min ji sedî sed ne wek teksta kurdî be, ji ber ku ez û her wiha endamê Komîtê di warê zimanê ferensî de lawaz in.

Ti şikên min ji bidilbûn û ciddiyeta niyeta Komîta Kurdî nîn in. Bela Kun mirovek ji xebatkarên min ên dizî yê. Wî bawerîya dostayê daye endamên Komîta Kurdî. Ew wan kontrol û taqîb dike û her wiha rê nade ji teref Komîta Kurdî de siviktî û prowakasyon bên kirin.

Komîte hemû liderên kurdan ên berçav û navdar gihandiye hev. Komîte ji van mirovan pêk hatiye: serok - albay Xalit beg ji eşîra Cibrî. Endam: Hisên Paşa mebûsê Wanê yê meclîsa ewle ya Tirkîyê, Hesen Beg, Selîm Beg, Îsmâîl Heqî Beg, Kaptan Alî - Awêr Beg û yê din, ên ku navên wan di rapora eskerî ya dizî de hatine nivîsandin.

Ev şertana ji teref Komîta Kurdî de hatine amadekirin û ji teref mimesilên hemû eşîrên kurdan ve hatine tesdîqkirin. Piştî şêwrek-civîneka rêberên kurdan û her wiha li ser daxwaza wan ev şertana gîhane destê min. Di vê şêwrê de her wiha pirs: gelo şertên xwe bighînin konsilê Erziromê an jî bişînin ji sefirê Rûsyayê yê li Enqerê, hate mineqêşekirin. Piştî civînê Hisên Paşa û mebûsê Wanê Hesen Paşa sefer kirin Enqerê. Lê ne mimkin bû Hisên Paşa, bê ku şik û agahdarîya desthilatiya tirkan jê hebe, karibe pêwendî bi sefirê Rûsyayê yê li

Enqerê dayne. Ji bo wê biryar hate stendin, şertên Komîtê bidin konsilê Erzirumê.

Piştî ev şert (ên Komîta Kurdî F. Namli) ketin destên min, min jî derheq vê bûyerê de divê helwesta min çî be, bi telgrafe ji we agahî xwest. Heta ku ez ji we dîrektîvên mûayen nestînim ez ê ti gavan navêjim. Berî ku ez dîrektîfên we bistînim, ez ê agahîyên derheq vê bûyerê de ji Moskwa û Tîflîsê re neşînim.

Eger ji min re misade hebe, ez jî nêrîna xwe derheqê pirsê kurd de bejim, ew jî ev e:

Eger berê niqetên nakokiyan ên berjewendiyên Rûsyayê û Ingiltere yê derheq Rojhilat de li ber Enqerê li hev diketin, lê îro ew derbasî Rojhilatê Tirkîyê - Kurdistanê dibin. Ji bo wê, bi nêrîna min ji bona Rûsyayê divê em derheqê rola herêmên Tirkîyê yê rojhilat û bi taybetî Kurdistan xwedî nêrînek wekirî û sexlem bin û herwiha divê li vê derê jî eynî siyasetê bimeşînin. Di pirsê kurdî de Rûsya her bê helwest e, lê Ingilîz bê ku rastî tu astengiyan bibe, bi awakî freh nufûza xwe li herêmê zêde dike.

Zêrên ingilîzan gîhane heta Erzirumê û Komîta Kurd (meyildarê Rûsyayê ye). Ji bona mirov karibe qîymetê kirîna van zêran daxê dereca herî nizim, gelek xebat û hêz divê. ”

Konsilê RSFSR li Erzirumê (Pavlovskiy). Erzirum 20. 12. 1922.

Şert û qerarên Komîta Erzirumê

1) Kurdistan ji wilayetên Erzirum, Wan, Mûsil, Bedlîs, Dîyarbekir, Xerpêt, beşê rojavayê wilayeta Surîyê li Tirkîyê û Kermansax, Sine, Sakiz, Mahabat, Urmiye û Selmas li Îranê pêk tê.

2) Li wan wilayetan ewê Kurdîstaneke serbixwe bê avakirin.

3) Hikûmeta Kurd di warê eleqeyên siyasî, îdarî, iktisadî û eskerî de dê bi tamamî serbixwe be. Di heman wextî de hikûmeta Kurd himayeta dewleta Rusyayê li ser xwe qebûl dike.

4) Himaya Rûsya dê di çerçeweya van xalan de be: Bikaranîna neft, maden û dewlemendiyên din ên çiyayên Kurdistanê, avakirina rêyên trêne û wasitên din û gihandina elemanên eskerî û teknikî.

5) Hikûmeta Kurd û liderên kurd ewê li dijî prensîpên hikûmeta Rûsyayê û berfirehbûna fikrên komûnîzmê dernekevin.

6) Wek me di xala sisîyan de gotibû, hikûmeta Kurd himayeta Rûsyayê qebûl dike. Lê li hemberî wê hikûmeta Rûsyayê divê ji bo avakirina hikûmeteke Kurd di warê aborî û siyasî de alîkarî bike. Eger liderê kurdan pêwîst bibînin, hikûmeta Rûsyayê lazim e bi deyn pare bide me û ji bo hazirîya refên eskerî alîkariya me bike.

7) Hukûmeta Kurdistanê a ku pêş de bê avakirin, dê bixwe forma îdarî ava bike û bi serê xwe erkên xwe yên siyasî bimeşîne. Hukûmeta Rûsyayê ne lazim e di warê siyasî, malî, îdarî, iktisadî û eskerî de tedaxulî serbxwebûyîna tevgera hukûmeta Kurd bike.

8) Eger rêberên Kurdan, ji mecbûrî ji bo avakirina hikûmeta Kurdî derbasî Rûsyayê bibin û ji bona kurd karibin bigihên hedefên xwe û bi serbestî karibin hereket bikin, pewist e hukûmeta Rûsyayê alikariya wan bike.

9) Eger heremên di xala yekê de bi tevayî nekevin bin destê hukûmeta Kurdî, wê gavê rêxistina kurdan dê bi alîkariya Rûsyayê, ji bona herêmên mane jî tevî Kurdistanê serbixwe bike, kar bike.

10) Eger hukûmeta Rûsyayê li ser esasên van neh xalên li jor razî dibe, ku hukûmeteke Kurd ava bibe, di vê çerçewê de rêberên kurdan amade ne bi şêweyek çalak hereket bikin.“

Nama Xalid Begê Cibrî

Tarîxa wergera namê 04. 01. 1923

Ez hîs dikim raya giştî a gelê Kurd a ku ez jî endamê wî gelî me, ber bi terefê îngilîzan ve diçe. Îngilîz dixwazin xwe bidin nîşandan, xwedêgiravî berê tevgera wan ber bi azadî û serxwebûna kurdan de ye. Ez bi xwe ji vê sempatiya li hember îngilîzan heye ti neticeyên baş hêvî nakim. Ez baş bawer dikim ku gelê me bes bi piştgirîya rûsan dikare azadî û serxwebûnê bistîne.

Ji bona ray û sempatiya kurdan li hember îngilîzan kem bibe û sar bibe û herweha sempatiya gelê Kurd li gel rûsan zêde bibe, pêwist e ji bo vê bingehê çêbibe. Ji bona avakirina vî bingehî min ji we re şert û pêşniyarên me di deh xalan de pêşkêş kiribû. Eger hikûmeta Rûsyayê pêşniyarên me qebl dike û alîgir e, ku em hikûmeteke Kurd di çerçeweya van xalan de ava bikin, wê gavê ji bo me pêwist e, ku hûn bersîveke vekirî a teqabulî van şertan dike, bidin.

Gava ji teref hikûmeta Rûsyayê bersîvek pozitif bê, wê gavê em ê rêxistina xwe xurt bikin û bi serokên eşîran û rêberên kurdan, bi aktifî dest bi hereketê bikin. Bes wê gavê ez soz didim, ku ez ê karibim navên çend kesên Komîta me û biyografiya wan ji we re pêşkêş bikim. Eger Rûsya piştgiriya me bike ew ê Komîta me bi aktifî dest bi karê xwe bike. Li ser esasên ku eleqên min bi rêber û serokeşîrên kurdan re xurt in û min bawerîyek saxlem daye wan, ez bi her awayî bawer dikim ku ew ê sempatiya xelkê me li hember rûsan zêde bibe.

AVP RF

F. 0132.

Opis: 6.

Pop N. 288.

L: 212-215

ⁱ Komara Sosyalist ya Federastona Sowyet Rûsyayê

ⁱⁱ Diyar e dokumentên di destê Povlovskîy konsulê Erziromê de ne tenê ev du name ne. Ji nama wî jî diyar dibe hin dokumentên din ên derheq Komîta Erziromê de henin. Wek nimûne: rapora eskerî ya dizî.